

Umhverfis- og tæknisvið Uppsveita
Ellisif Malmo Bjarnadóttir
Dalbraut 12
840 Laugarvatn

Reykjavík, 27. mars 2023
UST202303-192/A.B.
10.04.03

Efni: Tillaga – Deiliskipulag - Skálabrekka-Eystri í Þingvallasveit – Bláskógabyggð

Vísað er til erindis skipulagsfulltrúa Bláskógabyggðar er barst 17. mars sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um tillögu að deiliskipulagi fyrir Skálabrekku-Eystri í Bláskógabyggð.

Í greinargerð kemur fram tillagan gengur út á að skilgreina 17 landbúnaðarlóðir á 75 ha. svæði. Einnig kemur fram að innan skipulagssvæðisins eru tvær sumarhúsalóðir. Auk þess kemur fram að á lóðunum sem eru landbúnaðarlóðir er heimilt að reisa eitt íbúðarhús og aukahús s.s. gestahús, gróðurhús, hesthús og/eða geymslu/skemmu. Nýtingarhlutfall lóðanna má ekki vera hærra en 0.03. Einnig gerir tillagan ráð fyrir vegum og hreinsivirkjum.

Lög um Þingvallavatn

Umhverfisstofnun bendir á að Þingvallavatn er verndað samkvæmt sérlögum nr. 85/2005 um verndun Þingvallavatns og vatnasviðs þess og er sú vernd útfærð nánar í reglugerð nr. 650/2006 um framkvæmd verndunar vatnasviðs og lífríkis Þingvallavatns. Verndarsvæði vatnsins er afmarkað skv. lýsingu í 2. gr. laganna. Tillögur að deiliskipulagi fyrir landbúnaðarsvæði Skálabrekku-Eystri eru innan afmarkaðs verndarsvæðis laganna. Tilgangur laga nr. 85/2005 er skv. 1. gr. að stuðla að verndun lífríkis Þingvallavatns og vatnasviðs þess. Jafnframt segir í 3. gr. að innan verndarsvæðisins er óheimilt að gera nokkuð það sem getur spillt vatni eða mengað það, bæði yfirborðsvatn og grunnvatn. Í 4. gr. reglugerðar nr. 650/2006 kemur fram að við skipulag frístundabyggðar, útivistar og umferðar skal þess gætt að mengunarhætta og röskun lífríkis Þingvallavatns verði sem minnst. Í 6. gr. reglugerðarinnar er fjallað um verndun vatnsgæða og segir þar að óheimilt sé að veita leyfi vegna framkvæmda á verndarsvæðinu m.a. vegna byggingar mannvirkja, þar sem hætta er á að slíkt geti mengað, spillt vatnsgæðum eða breytt vatnshæð. Samkvæmt 2. mgr. 3. gr. laga nr. 85/2005 segir að sveitarstjórn er heimilt að binda byggingar- og framkvæmdaleyfi skilyrðum sem hún gefur út vegna framkvæmda innan verndarsvæðisins enda séu skilyrðin í samræmi við ákvæði laganna og reglna sem settar eru á grundvelli 1. mgr.

Umhverfisstofnun bendir á að Þingvallavatn er afmarkað vatnshlot (nr. 104-2232-L) samkvæmt lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála. Markmið laganna er að vernda

vatn og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar. Árið 2019 var gerð sérstök vöktunaráætlun fyrir Þingvallavatn sem byggir á lögum um stjórn vatnamála. Umhverfismarkmið fyrir vatnshlot eru sett fram í vatnaáætlun, en Þingvallavatn skal vera í a.m.k. góðu ástandi og mega gæði vatnsins ekki rýrna. Þegar álag á vatnshlot er metið er mikilvægt að skoða heildaráhrif álagsins. Skoða þarf þau samlegðaráhrif sem verða vegna frístundabyggðar við Þingvallavatn við skipulag verndarsvæðisins, en fleiri frístundabyggðir eru eða eru fyrirhugaðar við vatnið. Enn fremur bendir stofnunin á að Þingvallavatn fellur undir a. lið 1. mgr. 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd og nýtur því sérstakrar verndar. Í 3. mgr. segir að forðast skuli röskun þeirra náttúruyfyrirbæra sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi.

Einnig er vert að taka fram að fyrirhuguð uppbygging eru rétt utan við Þjóðgarðinn á Þingvöllum sem er friðlýstur og um hann gilda lög nr. 47/2004. Umhverfisstofnun telur að meta skuli áhrif nýrra byggðar á verndargildi Þjóðgarðsins.

Fráveita

Í greinargerð kemur fram að ofangreint svæði er innan verndarsvæðis og fellur svæðið undir lög nr. 85/2005 um verndun Þingvallavatns og vatnasviðs þess. Umhverfisstofnun vill ítreka að í 3. mgr. laganna segir: „Innan verndarsvæðisins er óheimilt að gera nokkuð það sem getur spillt vatni eða mengað það, bæði yfirborðsvatn og grunnvatn.“ Í greinargerð segir enn fremur að frárennsli og fráveitur falli undir 15. gr. reglugerðar nr. 650/2006 um framkvæmd verndunar vatnasviðs og lífríkis Þingvallavatns. Umhverfisstofnun bendir á að skv. breytingareglugerð nr. 891/2021 skal hreinsa skólþ samkvæmt ákvæðum reglugerðar nr. 798/1999 um fráveitur og skólþ og fyrirmælum Heilbrigðisnefndar Suðurlands. Taka skal mið af aðstæðum á hverjum stað m.t.t. verndunar vatnasviðs og lífríkis vatnsins, svo sem landgerð og nálægð við vatnið. Heilbrigðisnefnd Suðurlands skal samþykkja nýjar og endurbættar fráveitur og búnað sem notaður er við meðhöndlun og hreinsun og losun skólþs sem beita má á svæðinu, m.a. frá einstökum húsum og öðrum húsum.¹ Að mati Umhverfisstofnunar er mikilvægt að fylgst sé vel með fráveitu á ofangreindu svæði.

Eftirlit með framkvæmdum

Alls er gert ráð fyrir 17 lóðum undir landbúnaðarstarfsemi. Auk þess er gert ráð fyrir 27 frístundalóðum í deiliskipulagstillögu fyrir Skálabrekku-Miðhluta og 28 frístundalóðir í deiliskipulagstillögu fyrir Skálabrekku-Eystri og segir að gera megi ráð fyrir því að uppbyggingin muni ganga mishratt og að fólk verði mislengi að byggja hús sín sem gerir það að verkum að framkvæmdatími lengist og verður í höndum margra aðila. Ljóst er að framkvæmdum sem þessum fylgir mikið rask og jafnframt hætta á mengunarslysum. Gera má ráð fyrir umferð gröfutækja, t.d. þegar húsgrunnar eru grafnir og rotþrær settar niður. Að mati Umhverfisstofnunar er

---

¹ <https://hsl.is/frettir/leidbeingar-hsl-um-fraveitur-a-verndarsvaedi-thingvallavats/>

mikilvægt að vel sé fylgst með framkvæmdum og gætt að umhverfinu á uppbyggingartímabilinu.

Sérstök vernd

Umhverfisstofnun bendir á að hraunið sem innan skipulagssvæðisins nefnist Þingvallahraun og fellur undir a. lið 2. mgr. 61. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd.² Auk þess fellur Þingvallavatn undir a. lið 1. mgr. 61. gr. sömu laga. Í 61. gr. laganna er kveðið á um sérstaka vernd þeirra vistkerfa og jarðminja sem taldar eru upp í 1. mgr. og 2. mgr. greinarinnar. Skv. 3. mgr. ber að forðast röskun þeirra náttúrufyrirbæra sem undir greinina falla, nema brýna nauðsyn beri til og ljóst að aðrir kostir séu ekki fyrir hendi.

Í greinargerð með frumvarpi til laga um náttúruvernd er með orðalaginu „brýn nauðsyn“ lögð áhersla á að einungis mjög ríkir hagsmunir geti réttlætt röskun og þá fyrst og fremst brýnir almannahagsmunir. Umhverfisstofnun bendir á mikilvægi þess að við valkostagreiningu séu verndargildi hraunasvæða metin og m.a. tekið tillit til jarðmyndana.

Umhverfisstofnun leggur áherslu á að fjallað sé um hraunið og vatnið í tillögunni og það komi fram hvaða leiðir verði farnar til þess að forðast rask hraunsins sbr. 61. gr. náttúruverndarlaga og hvaða valkostir séu skoðaðir. Umhverfisstofnun bendir á að ef tillagan gerir ráð fyrir röskun á hrauninu og vatni þurfi að rökstyðja þá ákvörðun og gera grein fyrir öðrum kostum sem skoðaðir hafa verið sem mögulegir valkostir við útfærslu framkvæmdarinnar og ástæðum þess að þeir urðu ekki fyrir valinu.

Vistgerðir og fuglalíf

Umhverfisstofnun bendir á að samkvæmt vistgerðakorti Náttúrufræðistofnunar Íslands (<http://vistgerdakort.ni.is/>) eru innan skipulagssvæðis eru m.a. vistgerðirnar starungsmýravist og snarrótarvist sem eru með mjög hátt og hátt verndargildi og eru á lista Bernarsamningsins frá 2014 yfir vistgerðir sem þarfnast verndar. Í starungsmýravist getur verið ríkt fuglalíf og er algengt að varpfuglategundirnar; lóupræll (*calidris alpina*), spói (*numenius phaeopus*), þúfutittlingur (*anthus pratensis*), hrossagaukur (*gallinago gallinago*), jaðrakan (*limosa limosa*) og stelkur (*tringa totanus*) nýti slíka vistgerð til varps. Umhverfisstofnun bendir á að lóupræll og spói eru ábyrgðartegundir Íslands. Umhverfisstofnun telur mikilvægt að þetta komi fram í tillögunni og hvaða leiðir verði farnar til að draga úr neikvæðum umhverfisáhrifum á ofangreindar vistgerðir og búsvæði fuglanna. Umhverfisstofnun bendir á þann möguleika að byggingareitir séu afmarkaðir í samræmi við verndargildi vistgerða svæðisins.

Virðingarfyllst,

Axel Benediktsson
sérfræðingur

---

² <https://serstokvernd.ni.is/>

Björn Stefánsson
sérfræðingur